

Graacksvej · Kolding

Vi tænker sjældent over navnet på vejen, hvor vi bor, men din adresse kan gemme på flere historier end du lige går og tror.

Danmarks ældste vejnavn, Københavns Grønnegade, er fra 1377. Oprindeligt blev vejnavne opkaldt efter den destination de ledte til - f.eks. Fredericiagade, hvorimod vejnavne opkaldt efter personer ikke har været populære de seneste 50 år. Ifølge professor Bent Jørgensen er de dog atter på vej tilbage.

Graacksvej, som dette ferniseringshæfte handler om, optræder for første gang i folketællingen i 1906, i Kolding Vejviser i 1914 og på et kort over Kolding i 1917. Med den viden man har om slotssognet i Kolding, så kan vejnavnet bedst dateres til at være fra omkring 1900 tallet.

Graacksvej er anlagt af Heinrich Hans Andreas Graack selv, da dette var muligt for ejere af private veje indtil 1926, hvor det blev kommunens ret at bestemme vejnavne.

Indtil midten af 1960'erne hed vejen Graacksvej, men på dette tidspunkt, hvor også andre vejnavne med aa skiftede til å, blev Graacksvej ændret til Gråcksvej. I forbindelse med nærværende historiske projekt har beboerforeningen søgt om lov til at få vejens navn tilbage til det oprindelige, efter at have heddet Gråcksvej i små 50 år. Tilladelsen blev givet, og navneændringen blev en realitet d. 1. marts 2017.

Vejnavne er også noget vi associerer med særlige følelser og fortællinger.

Ofte er det sådan, at hvis et navn falder sam-

men med gode fortællinger, så kan vi også godt lide navnet - sådan er det med Graacksvej.

Beboerne på Graacksvej holder af gode fortællinger og glædes dagligt over, at svinge ind på den lille sidevej til et åndehul fra byens fortravlede puls.

Der er blot 22 personer der i dag bærer efternavnet Graack. Som beboere på Graacksvej synes vi, at det giver mening at få indsigt i hvem Heinrich Hans Andreas Graack i virkeligheden var. Vores vej gemmer på gode historier, som vi ønsker at dele med omverdenen.

Graack i hans dagligstue på Fredericiagade 21, hvor interviewet blev afholdt d. 22. januar 1930.

Fødselsdagskort fra Det danske Naverlaug i anledning af H. H. A. Graacks 90-års fødselsdag

Gæster samlet på hjørnet af Fredericiagade og Graacksvej i anledning af H. H. A. Graacks datter, Alma Hansens 70-års fødselsdag, august 1964.

Hvem var Pottemager Graack?

Pottemager Heinrich Hans Andreas Graack blev født 12. april 1856

i Isted i Tyskland. Hans forældre døde desværre i en tidlig alder og han og hans bror kom allerede i 1863 i huset hos deres onkel, Pottemager Leidner i Låsbygade, efter at have boet hos plejeforældre i Sønderjylland.

Senere kom han i lære, og da han som 19-årig var udlært, drog han på valsen i Tyskland i fire år.

I et interview fra Kolding Folkeblad d. 22. januar 1930 i forbindelse med Graacks 50 års borgerjubilæum fortæller Graack i artiklen "Troldmanden ved Pottemagerhjulet" om de fire år som et eventyr.

Han fortæller at: *"Hvert sted, hvor man bankede paa for at søge Arbejde, skulde man bære sig ganske bestemt ad. Stokken i Haanden, tre Knapper lukket i Jakken og tre Slag paa Døren. Naar der blev lukket op, skulde der siges en ganske bestemt Høflighedsformular, og var al dette i Orden, saa var man sikker paa en god Behandling. Selv om man ingen Plads kunde faa, fik man Mad med Snaps, og naar man drog bort og afleverede en lignende lang ordret Afskedsfrase, fik man en lille Rejseskilling med paa Vejen."*

Efter onklens død i overtog han i 1879 værkstedet i Låsbygade.

Graack solgte i 1890 fabrikken videre til lervarefabrikant Hansen.

Samme år etablerede han Graacks Lervarefabrik uden for byen og byggede også ejendommen Fredericiagade 21, hvor han selv var bosiddende og hvor gavlkunsten nu er opført.

Graack etablerede sig med fire svende på fabrikken der, som den eneste i Danmark, havde specialiseret sig i fremstilling af blomsterfade, som solgtes til dekoration

i blomsterforretninger og i private hjem.

Gavlkunsten er inspireret af dette.

Graack fremstillede desuden alle mulige husholdningsgenstande af ler samt urtepotter til gartneribrug.

Graack udtaler selv i den tidligere beskrevne artikel at fabrikken *"bogstaveligt talt blev bygget ude paa Landet"* og blev bygget *"ude paa en aaben mark, hvor der kun laa ganske faa Huse i Nærheden"*.

Graack beretter også under interviewet at *"Kolding stadig er den samme smilende og venlige By, som den altid har været, selv om den er vokset kolossalt, siden jeg i 1863 kom hertil"*.

Beboerforeningen Tre-i-en har, i samarbejde med skulptør Henrik Fischer, skabt værket "Dansende Blomster".

Værket er både en rekonstruktion af det skilt som Graack står foran på forsidebilledet samt store 3D blomster på gavlen.

Gavlkunsten er en hyldest til Pottemager Heinrich Hans Andreas Graack (1856-1948) som ejede Graacks Lervarefabrik, der hvor Graacksvej ligger i dag.

Beboerforeningen Tre-i-en arbejder på at få gjort Graacksvej til en "erindringsgade", hvor dette gavlprojekt er første skridt på denne historiske rejse.

Projektet er blandt andet sponsoreret af Kolding Kommunes Bydelspulje, Malerfirmaet Ib Kristensen og Søn A/S, og Poulsen Stillads & Liftudlejning.

Graack rejser til Amerika

I 1920 blev Graack ramt af koldbrand i begge ben, og lægerne havde mistet troen på, at han nogensinde ville komme sig.

På baggrund heraf valgte Graack at leje forretningen ud og tage på rekreation i Amerika, hvor tre af hans børn var bosat.

Han flyttede til Badentown i Florida, hvor han sammen med sin hustru slog sig ned i huset hos sønnen Henry. Klimaet i Florida var så fantastisk for Graacks tilstand, at han efter bare ét år blev fuldstændig helbredt.

Graack var en idérig og utålmodig mand og han byggede derfor et lille værksted, hvor han gik og syslede med sit gamle arbejde.

Han beskriver at *"det blev særdeles morsomt herovre, fordi Amerikanerne fattede stor Interesse for mine Ting"*.

Florida-Udstillingen 1923

Udvalg af vaser fra Graack Pottery's katalog

I februar 1923 vandt han således også førstepræmien ved "Florida-Udstillingen", hvor han havde opstillet hele sit værksted. Amerikanerne havde ikke tidligere set nogen drejelær og når Graack gik i gang ved drejebænken, stimlede folk sammen så han nogle gange måtte holde pause, for at trafikken igen kunne gå videre.

Kort efter blev Graack kontakttet af borgmesteren Orlando, der spurgte om han ville flytte dertil. Her ville byen stille en grund til rådighed for ham, samt betale flytteomkostningerne, hvilket han dog afslog. I stedet for oplærte Graack sønnen i faget.

Fabrikken i Badentown gik strygende med en produktion af 100 krukke og vaser om dagen. Han havde her ansat ni kunstmalerer til at male på leret, der var fint som fajance.

Selvom Graack var en rejse-lysten mand med eventyr i årenerne, kaldte fædrelandet i 1925, efter fem år, Graack hjem til Kolding igen.

Sønnen Henry overtog efterfølgende fabrikken i Florida.

Graack Pottery i Badentown, Florida, USA

Graacks sidste år i Kolding

I 1940 flyttede Graack ind på Skt Jørgens Hospital hvor han døde den 27. juni 1948. Graacks Lervarefabrik blev af Graack afhændet i 1914 til fabrikant I. A. Rasmussen, der selv var uddannet pottemager.

Folkebladet d. 1. juli 1948. Troldmanden fra pottemagerhjulet sluttede sine dage, men Graacksvejs beboere tænker stadig på ham....